

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра соціології та соціальної роботи**

ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету суспільних наук

/Остапець Ю.О./

_____ 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МЕДІАЦІЯ ТА ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	05 Соціальні і поведінкові науки
Спеціальність	054 Соціологія
Освітня програма	Соціологія
Статус дисципліни	вибіркова
Мова навчання	українська

Ужгород 2022

Робоча програма навчальної дисципліни «Медіація та врегулювання конфліктів» для здобувачів вищої освіти галузі знань **05 «Соціальні і поведінкові науки»** спеціальності **054 «Соціологія»** освітньої програми «Соціологія».

Розробник: Кацьора Олександр Валентинович, кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціології та соціальної роботи.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні **кафедри соціології та соціальної роботи**

протокол № 13 від «24» травня 2022 р.

Завідувач кафедри Шандор Ф.Ф.

Схвалено науково-методичною комісією **факультету суспільних наук**

протокол № 8 від «07» червня 2022 р.

Голова науково-методичної комісії Попадич О.О.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма	Заочна форма
Кількість кредитів ЄКТС – 4,5	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 135	4	4
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 5 самостійної роботи студента – 4,5	8	8
	Лекції:	
	36	10
	Практичні (семінарські):	
	28	6
Вид підсумкового контролю: іспит	Лабораторні:	
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	71	119

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни «Медіація та врегулювання конфліктів» – надання здобувачам необхідного обсягу знань, практичних умінь та навичок щодо врегулювання конфліктів шляхом медіаційних практик. Завданням дисципліни є: оволодіння студентами знаннями з у галузі медіації; засвоєння знань та умінь в сфері конфліктології, що забезпечують здатність аналізувати, оцінювати і порівнювати альтернативи вирішення конфліктів; підвищення рівня методологічних навичок вирішення конфліктів; оволодіння діалоговими практиками.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК04. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК06. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК07. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК09. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології

Фахові компетентності (СК):

СК03. Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому.

СК13. Здатність до вироблення та застосування комунікативних стратегій в рамках міжособистісної взаємодії, управлінської діяльності в умовах невизначеностей.

СК15. Здатність прогнозувати та вирішувати конфліктні ситуації на різних рівнях суспільних відносин.

СК16. Здатність до адаптації та професійного реагування на виклики соціальних трансформацій (СК16).

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Соціологія», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач	РН04
Знати та дотримуватися етичних норм професійної діяльності соціолога	РН12
Відслідковувати загальні і локальні зміни у масовій свідомості, проводити спостереження за психологічним станом, рівня благополуччя окремих груп та верств населення	РН18
Використовувати методи діагностики та експертизи у процесах оцінювання проблем, потреб, специфічних особливостей та ресурсів соціальних суб'єктів	РН20

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті після опанування навчальної дисципліни «**Медіація та врегулювання конфліктів**»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Аналізувати соціальні явища і процеси, які можуть бути причинами або наслідками конфліктних ситуацій	РН04
Застосовувати медіаційні, фасилітаційні та діалогові практики відповідно до норм професійної етики соціолога та загальнолюдських цінностей	РН12
Вміти аналізувати та синтезувати соціальну інформацію, яка отримана під час медіаційних сесій, використовувати її в інтересах учасників діалогових практик	РН18
Вміти аналізувати та синтезувати соціальну інформацію, яка отримана під час медіаційних сесій, використовувати її в інтересах учасників діалогових практик	РН20

4. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: іспит; презентація результатів виконаної індивідуальної /групової роботи студента.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форма поточного контролю: доповідь на практичних заняттях

Форма модульного контролю: контрольна робота

Форма підсумкового семестрового контролю: іспит

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	50	100
10	10	10	10	10		

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T6	T7	T8	T9	T10	50	100
10	10	10	10	10		

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів	Кількість	Максимальна кількість балів
практичні заняття, доповідь з презентацією	6	30	8	40
есе	1	20		
реферат			2	10
модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульна контрольна робота складається з тестових завдань та запитання описово-аналітичного характеру.

Тестові завдання покликані оцінити знання з тематичної проблематики модулю, яка надавалася на лекціях і обговорювалася на практичних заняттях. Залежно від орієнтування у тематичному матеріалі по тестах, дане завдання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінене у 30 балів.

Запитання має на меті оцінити обізнаність здобувача з програмовим матеріалом. Залежно від послідовності викладу і орієнтуванні у матеріалі теоретичних питань, ця частина завдань модульної контрольної роботи максимально може бути оцінена у 20 балів.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Відповідно до «Положення про порядок та методику проведення семестрових (курсівих) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті» (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання студентів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) – заслуговує студент, який:

- всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;

- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;

- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;

- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;

- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку «добре» (82-89 балів, В) – заслуговує студент, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;

- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;

- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, С) – заслуговує студент, який:

- в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає з певним помилками;
- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;

- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання за програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) – заслуговує студент, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;

- виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок;
- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;
- допускає помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує студент, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється студенту, який:

– виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінка «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється студенту, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;

- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;

- не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи студента протягом семестру.

Таблиця відповідності оцінок за різними шкалами

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Теоретико-методологічні аспекти медіації

Тема 1. Загальне уявлення про природу конфліктів. Причини та механізми виникнення конфліктів. Позитивний та негативний вплив конфлікту. Типові причини конфліктів. Класифікація конфліктів. Типологія соціальних конфліктів. Динаміка конфлікту. Ескалація конфлікту за Ф. Глазлом. Психологічний вплив конфлікту на особистість та групу.

Тема 2. Позичії, інтереси та потреби у конфлікті. Позичії, інтереси та потреби - співвідношення та місце у конфлікті. Визначення та опис емоцій та потреб. Визначення та опис позичії та інтересів.

Тема 3. Аналіз конфлікту. Підходи до аналізу конфліктів. Історична карта. Фотографія конфлікту. Картографія конфлікту Корнеліуса-Фейра.

Тема 4. Загальні положення про медіацію. Історія розвитку інституту медіації. Поняття медіації. Види медіації. Принципи медіації. Сфера застосування медіації. Правове регулювання медіації.

Тема 5. Процедура медіації. Початок процедури медіації. Етапи медіаційної процедури. Проведення процедури медіації. Припинення процедури медіації. Договори за результатами медіації

Модуль 2. Медіаційні техніки

Тема 6. Навички медіатора. Комунікативні навички (активне слухання, перефразування, резюмування, запитання, розвиток ідеї, нейтральна мова). Нейтральність. Безоцінюваність. Ведення процедури.

Тема 7. Особа медіатора: правові та психологічні аспекти. Вимоги щодо набуття статусу медіатора. Права медіатора. Обов'язки медіатора. Відповідальність медіатора. Психологічні особливості особистості медіатора. Психологічні аспекти посередницької діяльності

Тема 8. Сімейна медіація. Психологічна та правова специфіка сімейної медіації. Підготовка сімейного медіатора. Використання психологічних прийомів. Захист прав дитини

Тема 9. Медіація у громаді. Місце медіації у житті громади. Ненасильницьке вирішення сусідських суперечок. Земельні питання. Медіація та релігійне життя.

Тема 10. Медіація у бізнесі. Розв'язання бізнесових суперечок за допомогою медіації. Світова практика медіації у бізнесі. Збереження партнерських зв'язків у бізнесі.

5.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
Модуль 1						
Тема 1. Загальне уявлення про природу конфліктів	12	2	2			8
Тема 2. Позиції, інтереси та потреби у конфлікті	14	4	2			8
Тема 3. Аналіз конфлікту	14	4	2			8
Тема 4. Загальні положення про медіацію	12	2	2			8
Тема 5. Процедура медіації	14	2	4			8
Модульна контрольна робота	2	2	0			0
Разом за модуль	68	16	12			40
Модуль 2						
Тема 6. Навички медіатора	16	4	2			10
Тема 7. Особа медіатора: правові та психологічні аспекти	12	2	2			8
Тема 8. Сімейна медіація	13	4	4			5
Тема 9. Медіація у громаді	12	4	4			4
Тема 10. Медіація у бізнесі	12	4	4			4
Модульна контрольна робота	2	2	0			0
Разом за модуль	67	20	16			31
Разом	135	36	28			71

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: заочна					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
Модуль 1						
Тема 1. Загальне уявлення про природу конфліктів	12	2	0			10
Тема 2. Позиції, інтереси та потреби у конфлікті	14	2	1			11
Тема 3. Аналіз конфлікту	14	2	1			11
Тема 4. Загальні положення про медіацію	12	0	1			11
Тема 5. Процедура медіації	14	0	1			13
Модульна контрольна робота	2	0	0			2
Разом за модуль	68	6	4			58
Модуль 2						
Тема 6. Навички медіатора	16	0	0			16
Тема 7. Особа медіатора: правові та психологічні аспекти	12	0	0			12
Тема 8. Сімейна медіація	13	2	1			10
Тема 9. Медіація у громаді	12	2	1			9
Тема 10. Медіація у бізнесі	12	0	0			12
Модульна контрольна робота	2	0	0			2
Разом за модуль	67	4	2			61
Разом	135	10	6			119

5.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Загальне уявлення про природу конфліктів	2	0
2.	Позиції, інтереси та потреби у конфлікті	2	1
3.	Аналіз конфлікту	2	1
4.	Загальні положення про медіацію	2	1
5.	Процедура медіації	4	1
6.	Навички медіатора	2	0
7.	Особа медіатора: правові та психологічні аспекти	2	0
8.	Сімейна медіація	4	1
9.	Медіація у громаді	4	1
10.	Медіація у бізнесі	4	0
	Разом	28	6

5.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Загальне уявлення про природу конфліктів	8	10
2.	Позиції, інтереси та потреби у конфлікті	8	11
3.	Аналіз конфлікту	8	11
4.	Загальні положення про медіацію	8	11
5.	Процедура медіації	8	13
	Модульна контрольна робота	0	2
6.	Навички медіатора	10	16
7.	Особа медіатора: правові та психологічні аспекти	8	12
8.	Сімейна медіація	5	10
9.	Медіація у громаді	4	9
10.	Медіація у бізнесі	4	12
	Модульна контрольна робота	0	2
	Разом	71	119

6. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ, ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

В умовах використання формату онлайн-навчання (дистанційного навчання) із застосуванням мережі Google Meet названі засоби, методи та форми визначаються за домовленістю зі здобувачами і в залежності від зручного виду взаємодії, застосовуються з допомогою існуючих функцій групових чатів та відеоконференцій.

Для ефективного засвоєння тематики є можливість демонстрації необхідних матеріалів на робочому столі комп'ютерного технічного засобу під час занять і семінарів. Зокрема, у разі потреби, під час онлайн-заняття можна надати доступ до свого екрану, щоб показати презентації або іншу тематичну інформацію на робочому столі.

Планування лекційних, практичних (семінарських) та лабораторних занять, модульних контрольних робіт, звітування за індивідуальну та іншу передбачену програмою роботу зі студентами, а також підсумкова перевірка знань у формі іспиту (заліку) здійснюється заздалегідь за допомогою прив'язки до Google-календаря. Синхронізація запланованих заходів виконується автоматично на всіх зручних для їх проведення пристроях.

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Андрєєнкова В.Л., Дацко О.В., Лунченко Н.В., Мараховська Т.А. Навчальна програма «Базові навички медіатора в навчальному закладі та громаді. забезпечення участі жінок і дітей у розв'язанні конфліктів та миробудуванні»: робочий зошит. Київ: ФОП Стеценко В.В. 2016. 31 с.
2. Ващенко І.В. Конфліктологія та теорія переговорів: навчальний посібник. Київ: Знання, 2013. 407 с.

3. Ємельяненко Л.М., Петюх В.М., Торгова Л.В., Гриненко А.М. Конфліктологія: навчальний посібник. Київ: КНЕУ, 2003. 315 с.
4. Жаворонкова Г.В., Скібіцький О.М., Сівашенко Т.В., Туз О.І. Управління конфліктами: текст лекцій: навчальний посібник. Київ: Кондор, 2018. 170 с.
5. Кацьора О.В., Новосад К.Я. Врегулювання конфліктів та медіація: методичні рекомендації до курсу. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2022. 55 с.
6. Козубовський Р.В. Соціологія конфлікту: методичні рекомендації до курсу. Ужгород: УжНУ, 2022. 50 с.
7. Конфліктологія: [Підручник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец.] / Л.М.Герасіна, М.І.Панов, Н.П.Осіпова та ін.; За ред. Л.М.Герасіної та М.І.Панова. Харків: Право, 2002. 256 с.
8. Конфліктологія: навчальний посібник / За ред. Г.В.Гребенькова. Львів: Магнолія, 2011. 229 с.
9. Лефтеров В.О., Ігнат'єва І.І., Цуркан О.В. Соціологія конфлікту: навчально-методичний посібник (для студентів факультету психології, політології та соціології НУ «ОЮА»). Одеса: Фенікс, 2019. 34 с.
10. Ложкін Г.В., Пов'якель Н.І. Психологія конфлікту: Теорія і сучасна практика: навчальний посібник. Київ: Професіонал, 2006. 416 с.
11. Луцишин Г.І. Конфліктологія та теорія переговорів: навчальний посібник для студентів, аспірантів і викл. вищ. закл. освіти України. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2015. 200 с.
12. Матвійчук Т.Ф. Конфліктологія: навчально-методичний посібник. Львів: Вид-во «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2018. 76 с.
13. Орос О.Б., Афанасьєв Д.М. Методичні рекомендації до проведення практичних занять та організації самостійної роботи студентів спеціальності 054 «Соціологія». Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2021. 22 с.
14. Петрінко В.С. Конфліктологія: курс лекцій, енциклопедія, програма, таблиці: навчальний посібник. Ужгород: Говерла, 2020. 360
15. Пірен М.І. Конфліктологія: підручник. Київ: МАУП, 2003. 360 с.
16. Пірен М.І. Конфлікти в системі політико-управлінської діяльності: навчальний посібник. Київ: Нац. акад. держ. управл. при Президентові України. 2003. 238 с.
17. Розбудова миру. Профілактика і вирішення конфлікту з використанням медіації: соціально-педагогічний аспект: навчально-методичний посібник. Київ: ФОП Стеценко В.В. 2016. 192 с.
18. Яхно Т.П., Куревіна І.О. Конфліктологія та теорія переговорів: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 168 с.

Допоміжна література

1. Ануфрієва Н.М. Психологія конфлікту: навчальний посібник. Київ: Інститут післядипломної освіти КНУ, 2005. 101 с.
2. Бесемер Х. Медіація. Посередництво в конфліктах. Київ: Worda, 2004. 173 с.
3. Величко О., Янковська Т. Управління конфліктами та стресом. Посібник для працівників апарату суду. Київ: б.в., 2010. 192 с.
4. Гірник А.М. Основи конфліктології: навчальний посібник для студ. ВНЗ. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2010. 222 с.

5. Державний стандарт надання соціальної послуги посередництва (медіації) / ВРУ: веб-сайт. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1243-16>
6. Конфліктологія: навчальний посібник для вищ. військ. навч. закл. / За ред. М.П.Гетьманчука, П.П.Ткачука. Львів: ЛІСВ, 2007. 327 с.
7. Орлянський В.С. Конфліктологія: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 160 с.
8. Пірен М.І. Конфліктологія. Київ: МАУП, 2007. 360 с.
9. Про медіацію: Закон України від 16.11.2021 № 1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>
10. Русинка І. Конфліктологія. Психотехнології запобігання і управління конфліктами: навчальний посібник. Київ: ВД «Професіонал», 2007. 332 с.
11. Сірий Є.В., Нахабич М.А. Дослідження соціальної напруженості в Україні: засадничі аспекти та розробка інструментарію (за результатами фундаментального дослідження). Київ: ЦОП «Глобус», 2018. 182 с.
12. Соціологія: терміни і поняття: навчальний словник-довідник / за заг. ред. В.М.Пічі [Ю.Ф.Пачковський, О.І.Пташник-Середюк, С.А.Шудло та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2018. 658 с.
13. Управління конфліктами: текст лекцій: навч. посіб. / Г. В. Жаворонкова, О.М.Скібіцький, Т.В.Сівашенко, О. І.Туз. Київ: Кондор, 2018. 170 с.